

trobem garantia en Massó i Torrents, NOLLER, JqRuyra, i en general pertany al llenguatge més corrent (cf. supra les cites de les Borges Bl., de Teodor Llorente, Xuriguera, etc.). Però no mereixen gaire o gens de crèdit les que veiem en *AlcM* d'un *adalar-se, adalament, adalat*.⁴

D'altra banda deu ser autèntic en una narració menorquina *desdelat* 'adelerat': «veu es bast qu'és partit cap an es carrer i, sense fer returada, se n'anà a tocar a sa porta de sa joveneta; aquesta *esdelada*, creent qu'era s'enamorat, volà a obrir ---», Camps Merc. (*Folkl. Men.* II, 114); ací deu haver-hi alguna modificació a *deledada*: potser una metàtesi *derelada* combinada amb *deslada*?

Un mot *deliò* o *delior* abstracte, compta amb bons avals a Menorca i a la Garrotxa, però sembla que ací el punt de partida més important deu estar en un **deleó* o **deliò* abstracte derivat del verb *delir-se* de DELERE 'fondre's, migrar-se, despacientar-se': «obcecat en aquella *delior* de cassador que assetja 'l sanglar», MVayreda (*La Puny.* XVIII, 277), «se comprenia bé que anaven de frau, per la *delior* que posaven en fer-se fonedissos», id. (*Sang Nova* v, iv, 363). A Menorca, Ferrer Guinart tradueix *dalió* per «cançó, cantarella pesada, dir sempre lo mateix fins que es conseqüeix lo qu'un demana» (*Rond. de Men.*, 216), i de la idea de «cantarella pesada» es degué arribar a un sentit com 'enrenou':⁵ la influència de *deler* i *deleria* pogué incorporar-se aquest derivat de *delir-se* a la seva òrbita derivativa i sens dubte en condicionà el significat.

¹ En particular per carta de 12-iv-1935 corroborava que era «dita popular al Mestrat *qui espere delere*, que correspon exactament a la castellana *quien espera desespera*». Potser no ens podem refiar tant, pel que fa a certs detalls, de les altres notes que tinc d'ell: «tots els veïns del poble --- *deleren* la tramesa de nous contes valencians» d'una nota publicada en «El Camí», 5-v-1934; i comentant el meu treball de 1931-4: «al costat de *deler* tenim els valencians *deliri*=*desig* (el xic *delira* menjar-se una poma) i per tant *delirar* al costat de *delerar*», ibid., 9-v-34. — ² Més o menys clarament, i en termes en part implícits, es veu que hi pensen C. Salvador, GaGirona i el col·laborador d'Estèrri. Montoliu, *BDC* II, 38, ja es basa netament en *delirus*. Tallgren, *NphMgn.*, 1912, 23-4 (*Glanures* II, número 55), reulava davant la idea a causa de la llarga de *delirare* i la seva família; però això el duia a una pista impracticable, la del cat. ant. *leer* 'lleure' LICERE, que no ens acosta gens a *deler*, pel sentit ni l'estructura del mot, i per tant ja no ens cal refutar-ho (fins fonèticament un derivat de *leer* LICERE com *allerat* ens mostra ja que la inversemblant derivació en *de-* hauria tingut *-ll-*, no pas *-l-*). — ³ La segona *i* del triftong estaria assegurada per la rima amb *reis*. No tant la primera. Es concep que un català com Ramon Vidal, coneixent tradicionalment la forma *deleir*, que ja en la primera meitat del S. XIII (temps de Ramon Vidal), s'estava

acabant de reduir a *é* (*dreit* > *dret*), en vagi fer *deleir* amb certa mesura de provençalització. Però també podria ser que Ramon Vidal vagi escriure *deleirs* (*deleis*) i la primera *i* l'hagi afegida l'escriba del nostre únicum, que no coneix un mot poc comú, i no documentat en l'ús trobadoresc, i vagi voler-hi veure el pronom *lieis* 'ella', que en l'ús trobadoresc fluctuava entre *leis* i *lieis*. — ⁴ *Adalat* no s'ha dit mai a Barcelona: la cita d'una frase «va adalat tras el diner» que *AlcM* atribueix al Cap i Casal és manifestament falsa: ni *el diner*, ni *tras* han estat mai barcelonins! Res de tal fora dels lamentables diccs. d'Aladern (!) i de MGadea. L'escassísim fonament que pugui haver-hi, no merament inventat, en tot això, deu estar en una interpretació errònia de *adelat* per *delatat*, *denunciat*, mal entès per aficionats ignorants. — ⁵ Camps i Mercadal rectifica la definició de Ferrer Guinart, dient que *dalió* significa *tronya*: «demana una cosa una i mil vegades, moure renou sense to ni so»: «dels aHots que criden i saloquen se diu que *fan una dalió*», «què és aquesta *dalió* que fas? diran a un que crida i xeloca massa», *BDLC* VIII, 239. Això fa pensar que el punt de partida essencial estigui en ULULATIIONEM > *udola(i)ó* > **adalió* 'cant de la xurma' (cf. *saloquen*, mall. *saluet*), amb intervenció, només secundària, de *deleria*.

DELETERI, pres del gr. *δηλητήριος* 'nociu', 'perniciós', derivat de *δηλεῖσθαι* 'ferir', 'destruir'. □ *1.ª doc.*: 1917, *DOrt.*; 1919, *Dicc.* Bulbena; 1911-32, 'mortífer, verinós', Fontserè, *CiFiNat.*, p. 108.

Delfi, delfina, delfinid V. *doñi Delga, delgador, V. doga Delgat, V. delicat Delibat, delibatar, V. dèbil Deliberació, deliberadament, deliberant, deliberar, V. lliure* (cf. *lliura*) *Delicadesa, delicadura, delicament, V. delicat*

⁴⁰ DELICAT, pres del ll. *delicatus* 'delicat, deliciós', 'tendre, fi'. □ *1.ª doc.*: Llull.

«Dementre que menjava l'artiacha menjars *delicats* e de moltes maneres, lo canonge de pobra cridà altament: —Via fora! ---», *Blanq.* II, 79.6; «la cara pintada / e los uylls, alccofoylats / --- / e après portaran guans, / d'estiu, en les dues mans, / per tenir pus *delicades*: / coses a Déu fort vedades», Eiximeis (prosicat en el *Ll. de les Dones*, cap. 24, v. 24, poc modificat en la prosificació, f° 24v1, *EntreDL* I, 179). L'aplicació al menjar predomina molt en l'època antiga; igualment encara en OPou (en l'enumeració de menjars de carns: «menjar *delicat*: pulmentum, pulmentarium», *TbPu.*, 191). I això també s'observa en l'adverbi, que en el nostre mot, té un ús particularment freqüent: «ypocresia, la qual és en aquells qui's meten en orde e donen semblant a les gents que ells facen aspra vida menjant e bevent, e ells menuguen e beven *delicadament* e superflu[v]ulment», *Blanq.* (I, 159.17). De tota manera es troba també, en autors des de la segona meitat del S. xiv, l'apli-